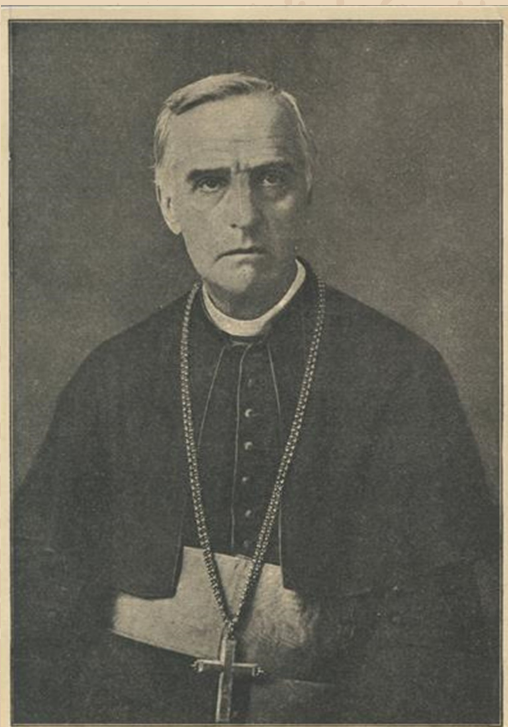

Mednarodni znanstveni simpozij

ANTON MAHNIČ (1850–1920)
ŽIVLJENJE IN DEDIŠČINA

Mednarodni znanstveni simpozij

ANTON MAHNIČ (1850–1920)
ŽIVLJENJE IN DEDIŠČINA

Program in povzetki

Fakulteta za pravo in ekonomijo
Krekov trg 1, 1000 Ljubljana
16. september 2025

Mednarodni simpozij

ANTON MAHNIČ (1850–1920): ŽIVLJENJE IN DEDIŠČINA

Program in povzetki

Organizatorja simpozija: Študijski center za narodno spravo in
Fakulteta za pravo in ekonomijo

Uredila: Matic Batič in Mirjam Dujo Jurjevčič

Izdal in založil: Študijski center za narodno spravo

Zanj: dr. Tomaž Ivešić

Elektronska izdaja dostopna na: <https://www.scnr.si/mednarodni-znanstveni-simpozij--anton-mahnic-18501920.html>

Ljubljana, september 2025

Fotografija na naslovnici: Anton Mahnič (vir: “Krški škof Anton Mahnič,” MUSEUMS.EU, pridobljeno 21. 8. 2025, <https://museums.eu/collection/object/233157/krski-skof-anton-mahnic?pUnitId=28>).

Simpozij poteka v okviru raziskovalnega projekta J5-4595, Med tradicijo in moderno: slovenski katoliški intelektualci in narodnostno vprašanje v transnacionalni perspektivi (1848–1948), ki ga sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 247222787

ISBN 978-961-7120-20-2 (PDF)

PREDGOVOR: O ŠKOFU ANTONU MAHNIČU

Pred dobrim stoletjem je umrl dr. Anton Mahnič, goriški duhovnik, škof na Krku, profesor, pesnik, pisatelj, kritik, urednik, vzgojitelj, božji služabnik in svetniški kandidat.

Anton Mahnič se je rodil 14. septembra 1850 v vasi Kobdilj, župnija Štanjel na Krasu, očetu Antonu in materi Jožefi, rojeni Jerič. Bil je prvi od devetih otrok. Osnovno šolo je obiskoval v Štanjelu. Oktobra leta 1863 se je vpisal v prvi razred državne gimnazije v Gorici. Vedno je bil odličnjak. Že naslednje leto je skupaj s sošolci ustanovil literarni listič Vrt. To je bilo njegovo prvo srečanje s pisano besedo. Slovstveni in kulturni zgodovinarji kot glavni mejnik v njegovem delovanju omenjajo Dvanajst večerov, ki jih je objavljial v Slovincu leta 1884.

Že po tretjem letniku bogoslovja, 30. avgusta 1874, je bil posvečen v duhovnika. Še eno leto je ostal v goriškem semenišču, da je končal četrti letnik in bil kot prezbiter hkrati prefekt. Poleti 1875 je končal bogoslovne študije in še isto jesen ga je nadškof Andrej Gollmayr imenoval za prefekta v malem semenišču v Gorici. Tako se je začelo njegovo goriško obdobje, ki je bilo razpeto med vzgojno in izobraževalno delo v semenišču, pisanje in urednikovanje, vrsto javnih polemik in tudi nekatere posege v politično življenje. Hkrati je na dunajski univerzi pripravljial doktorat iz teologije. Leta 1880 je postal suplent bibličnih ved v goriškem bogoslovju, 11. maja 1881 pa je na dunajski univerzi uspešno branil dogmatično tezo o peklju.

Leto 1881 je postal redni profesor bibličnih ved v goriškem bogoslovju in urednik latinsko pisane škofijske revije Folium Periodicum. Leta 1888 je začel izdajati list Rimski katolik, ki naj »služi razodeti resnici«. Pri tej reviji je bil urednik, lastnik in glavni sodelavec. Z njo je spodbudil nastanek 1. slovenskega katoliškega shoda, s katerim se začenja slovensko katoliško gibanje.

Novembra 1896, ga je cesar Franc Jožef imenoval za krškega škofa. 3. decembra je papež Leon XIII. potrdil imenovanje, 7. februarja 1897 je bil dr. Anton Mahnič v goriški stolnici posvečen v škofa in 27. marca slovesno ustoličen na Krku. Na Krku je ustanovil škofijsko tiskarno, kjer so tiskali številna dela škofa in njegovih sodelavcev, zlasti je v tem okviru nastala revija Hrvatska straža, ki ima podobne zasluge za nastanek hrvaškega katoliškega gibanja, kot Rimski katolik za slovensko. Leta 1903 je ustanovil Hrvaško akademsko društvo in začel svojo borbo, da bi dovolili hrvaščino kot učni jezik. Spodbujal je tudi k sodelovanju Slovencev in Hrvatov na kulturnem, cerkvenem in političnem področju. Med 1. svetovno vojno je prosil duhovnike, naj vztrajajo pri svojih vernikih.

Ob koncu 1. svetovne vojne jeseni 1918 je italijanska vojska zasedla Krk in vzpostavila vojaško zasedbeno oblast. Naperi in bolezen so primorali škofa Mahniča, da je leta 1919 zaprosil za dovoljenje, da bi se šel zdraviti v Zagreb, a so ga italijanske oblasti s prevaro odpeljale v Rim. V revščini je živel v Frascatiju pri Rimu, od 4. aprila 1919 do 10. marca 1920. Veliko je molil. Na Krk se je vrnil hudo bolan. Že 1. julija 1920 je šel v Zagreb, da bi se zdravil v Varaždinskih Toplicah, vendar mu je za zdravljenje zmanjkalo denarja. Hotel se je vrniti na Krk, da bi morebiti prodal nekaj premoženja in nadaljeval z zdravljenjem. Zagrebški nadškof Antun Bauer pa ga je povabil v svojo hišo, kjer je 14. decembra 1920 umrl. Pokopali so ga v cerkvi sv. Frančiška Ksaverija v Zagrebu.

Zemeljski ostanke škofa dr. Antona Mahniča so leta 2002 prenesli na otok Krk. V stolnici Marijinega vnebovzvetja v Krku je krški škof Valter Župan 14. decembra 2013 začel postopek njegove beatifikacije za božjega služabnika.

Škof Anton Mahnič je nekoč izjavil: »Človek se mora držati načela. Pot načela je sicer ozka in težavna, pot načela je dolga, toda častna in zmagovita.«

PROGRAM SIMPOZIJA

Torek, 16. september 2025

9.00 – 9.05

Začetek simpozija in zbiranje

9.05 – 9.20

Pozdravni nagovori

msgr. dr. Franc Šuštar, ljubljanski pomožni škof

dr. Mitja Steinbacher, dekan Fakultete za pravo in ekonomijo

dr. Tomaž Ivešič, direktor Študijskega centra za narodno spravo

1. panel: Mahnič v zgodovinskem kontekstu

Moderator: dr. Renato Podbersič

9.20 – 9.40

dr. Matic Batič

Mahnič in ultramontanistično katolištvo 19. stoletja

9.40 – 10.00

dr. Ivo Kerže

Mahnič in neotomizem

10.00 – 10.20

izr. prof. dr. Irena Selišnik

Mahnič in katoliški pogled na žensko vprašanje na prelomu iz 19. v 20. stoletje

10.20 – 10.40 Razprava

10.40 – 11.0 Odmor

2. panel: Mahničev pogled na izbrane družbeno-politične probleme

Moderator: dr. Simon Malmenvall

11.00 – 11.20

izr. prof. dr. Aleš Maver

V senci jožefinskih demonov: Anton Mahnič o razmerju med Cerkvijo in državo

11.20 – 11.40

dr. Renato Podbersič

Mahnič in antisemitizem

11.40 – 12.00

dr. Vinko Škafar

Mahničev in Jegličev odnos do glagolice in vpliv pri imenovanju škofov
goriške metropolije

12.00 – 12.20

dr. Vincenc Rajšp

»In ravno ta duhovščina, ki tako požrtvovalno deluje, je zdaj razvpita kot
srbofilska, antipatriotična in nelojalna«

12.20 – 12.40 Razprava

12.40 – 13.00 Odmor

3. panel: Mahničeva dediščina

Moderator: dr. Nik Trontelj

13.00 – 13.20

dr. Stane Granda

Slovenski zgodovinarji o Mahniču

13.20 – 13.40

prof. Tomaž Simčič

Dediščina Antona Mahniča: razkol ali pluralizem?

13.40 – 14.00

msgr. dr. Jožko Pirc

Presežnost in omejenost Mahničeve vizije človeka in družbe

14.00 – 14.20

dr. Saša Ilijić

Sluga božji biskup Antun Mahnič na putu za oltar (Božji služabnik škof
Anton Mahnič na poti na oltar)

14.20 – 14.40 Razprava

POVZETKI

dr. Matic Batič

Študijski center za narodno spravo

MAHNIČ IN ULTRAMONTANISTIČNO KATOLIŠTVO 19. STOLETJA

Zgodovinski konsenz ugotavlja, da javni nastop Antona Mahniča, ki se je začel z objavo podlistkov pod skupnim naslovom Dvanajst večerov v časopisu Slovenec leta 1884, predstavlja enega ključnih mejnikov v procesu idejno-politične diferenciacije na Slovenskem. Prav zato so Mahničevi nastopi sprožili močne odzive in postali predmet številnih zgodovinsopisnih ter literarnozgodovinskih raziskav. Kljub dobrim poznavanjem posameznih vidikov njegovega ustvarjanja pa so dosedanje razlage večinoma ostale omejene na prikaz slovenskih politično-kulturnih razmer v času njegovega nastopa, pri čemer je evropski kontekst ostal skoraj povsem zanemarjen. A Mahničevo vlogo lahko celovito razumemo le, če jo umestimo v širši razvoj Katoliške cerkve v drugi polovici 19. stoletja. To obdobje je zaznamoval zaton idej katoliškega razsvetljenstva in vzpon ultramontanističnega gibanja, ki ni poudarjalo zgolj vloge papeštva, temveč tudi integralistično vizijo ponovne uveljavitve katoliških načel na vseh področjih javnega življenja. Ultramontanizem je v nekaterih evropskih deželah prerasel v močno politično in kulturno gibanje, ki je oblikovalo razmerje med Cerkvijo in modernimi ideologijami, hkrati pa je ponujalo alternativo liberalnim konceptom družbenega reda. Na Slovenskem se je ultramontanizem uveljavil z občutno zamudo v primerjavi z zahodnimi deželami, prav Antona Mahniča pa lahko označimo kot enega njegovih ključnih utemeljiteljev.

dr. Ivo Kerže

MAHNIČ IN NEOTOMIZEM

Katoliška filozofska in teološka misel je od okrožnice Leona XIII. *Aeterni Patris* (1879) dalje jasno zasnovana kot povratek k tomizmu, v luči katerega so katoliški misleci zavzemali kritični odnos do novoveške filozofije. Ta leoninski in še prej od italijanske jezuitske revije *Civiltà cattolica* spodbujeni neotomizem, je bil tista miselna smer, ki je našla v Antonu Mahničju svojega odličnega pa tudi najbolj vplivnega predstavnika na Slovenskem in kasneje tudi na Hrvaškem. Kot sem že pokazal, je iz te miselne smeri pretežno dosledno klila celotna Mahničeva dejavnost na estetskem, literarno kritičnem, pa tudi političnem področju. Vprašanje pa je, ali in v koliki meri je tudi Mahničjevo spoznavoslovje dosledno izhajalo iz te iste miselne podlage, glede na to, da nekateri poudarki v njegovih delih kažejo bolj v smer kartezijsko navdahnjenega neotomizma, kakršnega je v Louvainu razvijal bodoči kardinal Mercier, ki je bil do novoveške misli znatno bolj strpen kot pa omenjeni italijanski jezuiti. Vprašanje umestitve Mahničja v smeri tedaj razvijajočega se neotomističnega spoznavoslovja je posebej pomembno, ker omogoča boljše razumevanje Mahničevega delovanja tudi na ostalih, že omenjenih ravneh, saj jih Mahnič zavestno povezuje s svojimi temeljnimi filozofskimi uvidi. Gre pa tu obenem za umestitev Mahničja v nihljaje v zvezi s pojmovanjem odnosa med katolištvom in novoveškostjo, ki so značilni za pontifikat Leona XIII.

izr. prof. dr. Irena Selišnik

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

MAHNIČ IN KATOLIŠKI POGLED NA ŽENSKO VPRAŠANJE NA PRELOMU IZ 19. V 20. STOLETJE

V sredini 19. stoletju je prevladovala striktna delitev vlog med moškim in žensko, tako napredni kot bolj konservativni misleci so se strinjali, da naj bi ženske bile zlasti matere in gospodinje. Ko se je v drugi polovici 19. stoletja začela modernizacija so se ženske začele udeleževati v društvih in vstopati na trg dela. Prelomne spremembe pa so pri liberalcih zlasti v kontekstu delovanja žensk v narodnem gibanju oblikovale nekoliko drugačno stališče do ženskega vprašanja. Medtem je Anton Mahnič zagovarjal, da je materinstvo naravno poslanstvo ženske in da naj ostane v zasebni sferi. Verjel je, da je ženska po naravi drugačna od moškega, predvsem bolj – čustvena, čeprav je dopuščal tudi izjeme. V svojih spisih je Mahnič izražal strah pred tem, da bi ženske prevzele moške vloge in porušile tradicionalni red. Nasprotno pa je Janez Evangelist Krek drugače tolmačil družbene spremembe in položaj žensk. Zavzemal se je za politične pravice žensk, njihovo izobraževanje in zaščito delavk. Čeprav je tudi Krek materinstvo štel za primarno nalogo, je razumel, da ekonomske razmere silijo ženske v zaposlitev. Katoliška misel ob koncu 19. stoletja torej ni bila enotna – Mahnič je ohranjal tradicionalizem, Krek pa je zagovarjal prilagoditev.

izr. prof. dr. Aleš Maver

Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru

V SENCI JOŽEFINSKIH DEMONOV: ANTON MAHNIČ O RAZMERJU MED CERKVIJO IN DRŽAVO

Pojmovanje Antona Mahniča kot nekoga, ki je bil vsaj do zadnjih let prve svetovne vojne izrazit legitimist, je velikokrat zastrlo pogled na njegovo precej kompleksno, a kljub vsemu jasno razumevanje razmerja med Cerkvijo in državo. V prispevku bom zagovarjal tezo, da sta na njegove poglede najbolj vplivala izkušnja avstrijskega državnega cerkvenstva in njegovo nasprotovanje temu modelu. Mahnič je namreč pravilno uvidel, da je glavna določnica sicer sorazmerno ugodnega položaja Katoliške cerkve v Avstriji še vedno jožefinska misel o tesnem prepletu med državo in Cerkvijo, ki pa ne glede na premike v obdobju Franca I. in še bolj v obdobju Franca Jožefa I. v praksi pomeni podrejenost katoliške hierarhije državi. Tu je bil poznejši krški škof do skrajnosti dosleden in je brez miselnih zavor izpeljal posledice takšnih nastavkov, ki bi lahko pripeljali do položaja, ko bi o cerkvenih zadevah odločali Cerkvi povsem sovražni ljudje. V tej luči je potrebno brati njegovo odobravanje revolucije 1848, ki je po njegovem mnenju razrahljala jožefinski obroč okrog cerkvenega vratu. Mahnič je na nižji ravni kot zdravilo predlagal močno samostojno politično organiziranje katoličanov, na višji pa odmik od ozkih nacionalnih okvirov, ki bi lahko najbolj postali gojišče podobnih modelov razmerja med Cerkvijo in državo, ter naslonitev na papeško avtoriteto kot izvor katoliške enotnosti.

S tem je škof in filozof močno odstopil od temeljnih izhodišč večine slovenske katoliške hierarhije, ki je vsaj od časov katoliške obnove vse v pozno 20. stoletje v glavnem stavila na naslonitev na nosilce družbene moči. Po drugi strani je njegova misel aktualna še danes, ko se zdi, da je predvsem za zahodnoevropsko katolištvo značilen nekakšen novi val jožefinizma. Seveda pa bi bilo potrebno natančneje ovrednotiti tudi Mahničevo praktično udejanjanje opisanih idejnih izhodišč v času njegovega škofovanja.

dr. Renato Podbersič
Študijski center za narodno spravo

MAHNIČ IN ANTISEMITIZEM

Rasni antisemitizem se je spajal s tradicijo evropskega katoliškega antisemitizma, tako značilnega za slovensko narodno ozemlje iz druge polovice 19. in prve polovice 20. stoletja. Zasledimo ga tudi v delih profesorja dr. Antona Mahniča. Sekularizacija ob koncu 19. stoletja in na začetku 20. stoletja naj bi nujno vodila v anarhijo in revolucijo, zato so bili idejni in politični nasprotniki katolicizma diskvalificirani s poudarjanjem zarot tajnih združb razsvetljencev, liberalcev, prostozidarjev – in seveda Judov. Za zgodnji meščanski antisemitizem so bili Judje preveč partikularni, da bi tvorili skupnost, v drugi fazi nacionalizma pa preveč kozmopolitski, da bi lahko bili del narodne skupnosti. Izraze antisemitizma najdemo tudi pri ključnih ideologih slovenskega krščansko-socialnega gibanja (A. Mahnič, J. E. Krek, A. Ušeničnik), ki so se napajali iz avstrijskega prostora.

Tudi goriška slovenska duhovščina je pogosto izražala negativen odnos do Judov. Dr. Mahnič je v svoji reviji Rimski katolik zapisal, da sta tako judovstvo kot poganski liberalizem kriva za stisko kmečkih množic in da je »ljudstvo /.../ treba otreči židovskih in liberalnih pijavk«. Menil je tudi, da te težave lahko reši le Kristusova Cerkev, napoveduje jima »vojsko na življenje in smrt«. Pri Mahniču je šlo za radikalen antisemitizem, ki stoji na začetku t. i. ločitve duhov med katoličani in liberalci. Prav tako pogosto zasledimo obsodbe nacionalizma, ki je bil po mnenju Mahniča plod »judovsko-liberalne« zarote.

dr. Vinko Škafar

MAHNIČEV IN JEGLIČEV ODNOS DO GLAGOLICE IN VPLIV PRI IMENOVANJU ŠKOFOV GORIŠKE METROPOLIJE

Anton Mahnič (1850–1920) in Anton Bonaventura Jeglič (1850–1937) sta bila leta 1897 posvečena v škofa – Mahnič kot krški, Jeglič kot pomožni sarajevski, pozneje pa ljubljanski škof. Raziskava obravnava njun odnos do glagolice ter imenovanja škofov goriške metropolije med letoma 1897 in 1920, predvsem na osnovi Jegličevega dnevnika (2015).

Glagolica označuje pisavo, besedila v njej in katoliško liturgijo rimskega obreda, opravljeno v staroslovanščini. Na prelomu 19. in 20. stoletja je vprašanje staroslovanske liturgije v narodnostno mešanem jadranskem prostoru postajalo vse bolj politično občutljivo. Med letoma 1898 in 1906 je Kongregacija za obrede izdala več odlokov, ki so omejevali njeno rabo. Mahnič je kot krški škof postal osrednji zagovornik glagoljaške liturgije – ustanovil je Staroslovansko akademijo za njeno preučevanje in razvoj ter tiskarno s črkami latinice, cirilice in glagolice –, hkrati pa ostal kritičen do uporabe živega jezika v bogoslužju. Jeglič se je z vprašanjem srečal predvsem ob aferi v Ricmanjih (1899–1910), o kateri je pisal v dnevniku.

V Habsburški monarhiji je imenovanje škofov potekalo po državnem postopku: cesar je na predlog ministra za uk in bogočastje imenoval kandidata, ki ga je papež nato potrdil. V proces so bili vključeni tudi škofje metropolije, med njimi Mahnič in Jeglič, ki sta leta 1910 sodelovala pri imenovanju Andreja Karlina za tržaško-koprskega škofa. Njuno delovanje je tako vplivalo tako na ohranjanje glagolice kot na cerkvene kadrovske odločitve v narodnostno raznolikem prostoru.

dr. Vincenc Rajšp

**»IN RAVNO TA DUHOVŠČINA, KI TAKO POŽRTVOVALNO
DELUJE, JE ZDAJ RAZVPITA KOT SRBOFILSKA,
ANTIPATRIOTIČNA IN NELOJALNA«**

V prispevku bo predstavljeno pismo škofa Antona Mahniča z datumom 16. aprila 1917, v katerem odgovarja na zahtevo prosvetnega ministra Maksa Hussareka glede obtožb duhovnikov škofije na otoku Krku in zahtevo, da škof doseže pri duhovščini, da bo stavila verske dolžnosti pred nacionalne in da bo tudi na prebivalstvo vplivala, da bo nad »enostransko nacionalnim mišljenjem prevladala ideja skupne avstrijske države«. Žal original pisma ni znan, saj je v dunajskem arhivu le koncept, medtem ko arhiv škofa Antona Mahniča ni dosegljiv.

Mahnič se ministru zahvaljuje za dano priložnost, da izrazi mnenje o zapisanih obtožbah duhovnikov, ker so dotlej do njegovih ušes prihajale le temne domneve, ki jih ni bilo mogoče preverjati. Ministrovo pismo je vsebovalo obtožbe duhovnikov, ki so prihajale s strani političnih oblasti v Trstu in s strani komande Soške fronte.

Tržaški namestnik Alfred Fries-Skene je o škofu Mahniču menil, da že več kot 20 let živi izoliran na otoku Krku in da zaradi pomanjkanja stikov z ostalim svetom in zaradi vpliva nacionalistične okolice ni zmožen nepristranske ocene razmer in nima pravega posluha za državi sovražno srbofilsko gibanje. Le tako si lahko razlaga da pripisuje škof duhovščini, kot izključnemu voditelju slovanskega prebivalstva, tako velik pomen v boju proti italijanskemu iredentizmu, medtem ko nima posluha za, po njegovem mnenju, veliko bolj sporen južnoslovanski iredentizem. Fries je menil, da o italijanskem iredentizmu v škofiji ni mogoče govoriti.

Škof Mahnič je poudaril, da so informacije napisane skrbno in po vesti. Vse obtožene duhovnike je v celoti obranil obtožb in poudarjal njihov pravi patriotizem. Kot krivce za obtožbe ali napačna tolmačenja navaja nerazumevanje nekaterih uradnikov za tamkajšnje razmere, velik poudarek daje italijanskemu iredentizmu, ki, čeprav znaša število Italijanov 13%, hrvaškega prebivalstva pa 87%, hoče dati otokom italijansko podobo, čemur služi tudi italijanski odpor proti rabi starocerkvene slovanščine. Mahnič opozarja tudi na nezadovoljstvo z visoko madžarsko politiko do Hrvatov, zaradi česar poudarjanje hrvaškega zgodovinskega prava obtoženim duhovnikom pripisuje napačne sklepe. Mahnič izraža tudi, česar mu uradniki ne oporekajo, izrazito zvestobo cesarju, ki jo vidi tudi pri duhovnikih in zapiše `Obtožbe proti kleru otoka Krka so brez osnove, ravno obtoženi imajo neovrgljive dokaze pravega patriotizma`.

dr. Stane Granda

SLOVENSKI ZGODOVINARJI O MAHNIČU

Pri obravnavi Antona Mahniča in njegove vloge v slovenski politiki gre za podoben pojav kot pri Janezu Bleiweisu. Njegovih nazorov nihče ne more zanikati, vprašanje pa je, ali so ti res imeli tolikšen vpliv v družbi, da bi lahko onemogočali Prešerna. Ne! Prav tako ne moremo zanikati Mahničevih nazorov in estetskih kriterijev – celo njihove nesprejemljivosti v primeru Simona Gregorčiča –, vendar je vprašanje, ali mu je s tem resnično lahko škodoval. Kakšna je bila pravzaprav oblast in moč kasnejšega krškega škofa v takratni slovenski kulturi?

Tako kot pri Bleiweisu tudi pri Mahniču ne gre zgolj za obravnavo zgodovinske osebnosti v njenem času in prostoru, temveč za sodobno interpretacijo, ki zgodovino razume kot politiko za nazaj. Velik del politične kritike – denimo očitke o krivdi za konec slogaštva – je v resnici ideološki boj proti večstrankarski politiki in obračunavanje s Katoliško cerkvijo. Njene pripadnike se pogosto prikazuje kot izdajalske po naravi in sovražne do svobode slovenskega naroda. V tem okviru se oblikujejo tudi simbolne razlage, kot je pomen Prešernovega Ajdovskega Gradca, ki so jih v zadnjem času nekateri razširili celo na razprave o Antonu Korošču.

prof. Tomaž Simčič

DEDIŠČINA ANTONA MAHNIČA: RAZKOL ALI PLURALIZEM?

Prispevek želi prikazati duhovno, kulturno in politično vsebino procesa, ki ga je pod izrazom »ločitev duhov« promoviral Anton Mahnič v zadnjih dveh desetletjih 19. stoletja. Ta proces želi umestiti v čas in prostor, v katerem se je dejansko odvijal. Avtorjeva temeljna teza je, da sodi »ločitev duhov«, tako kot jo je koncipiral Anton Mahnič, v okvir modernizacije in z njo povezanega svetovnonazorskega razslojevanja slovenske in na splošno zahodnoevropske družbe v drugi polovici 19. stoletja, to se pravi v čas postopnega vključevanja čedalje širših ljudskih mas v javno življenje in posledične družbene demokratizacije, ne pa v okvir konceptov in procesov, vezanih na krizo demokracije, ki je evropsko družbo zajela v 20. stoletju, to se pravi v obdobju vzpona totalitarizmov. V tem smislu je temeljna paradigma, v kateri se je odvijala Mahničeva »ločitev duhov«, po avtorjevem mnenju t. i. kulturni boj (Kulturkampf), ki je zajel nemške, pa tudi avstrijske in – v manjši meri – tudi slovenske dežele v obdobju vzpona nemškega liberalizma na eni strani ter prevlade nespravljivega katolicizma nad liberalnim na drugi, zlasti v letih po izidu t.i. Syllabusa Pija IX. – seznama modernih zmot leta 1864 ter proglasitvi dogme o papeževi nezmotljivosti ob koncu I. Vatikanskega koncila leta 1870. Na koncu se avtor s problemskim pristopom dotika tudi vprašanja morebitnega nadčasovnega pomena Mahničeve »ločitve duhov« ter njene zlorabe, pri čemer gre za nevarnost, ki je v slovenskem javnem diskurzu še vedno navzoča.

PRESEŽNOST IN OMEJENOST MAHNIČEVE VIZIJE ČLOVEKA, DRUŽBE, KULTURE IN ZGODOVINE

Prispevek želi pomagati k vedno celovitejšemu razumevanju in vrednotenju Mahničevega nastopa na Slovenskem. Pri tem je potrebno poudariti specifičnost slovenskega zgodovinskega in narodnostnega svetovnonazorskega in splošno kulturnega konteksta. Vodi nas do uvida, da Mahničevega prizadevanja ni mogoče preprosto uvrščati v podobna gibanja »nespravljlivih« ali »ultramontanskih« katoličanov tedaj po Evropi. Gre marveč za jasen idejni in praktično operativni program »katoliške kulture«, ki naj zajame celoten slovenski narod na osebni in na vsesplošni družbeni ravni. Zrcali se v geslu papeža Pija X.: »Instaurare omnia in Christo!« Mahnič je v radikalni prenovitvi vsega človekovega osebnega in družbenega življenja po katoliških načelih videl izhodišče, vsebino in cilj svojega življenja. V tako zastavljenem življenjskem programu odkrivamo presežne razsežnosti ideala, ki naj bi navdihoval in vodil vsakega kristjana tako v osebem življenju kot v njegovem prizadevanju v družbi, kulturi in zgodovini. Odkrivamo pa tudi omejenosti, ki so povezane z Mahničem kot osebo, njegovo izobrazbo, darovi in značajem, predvsem pa omejenosti, ki so del tedanjega splošnega pogleda katoličanov na človeka kot takega, na svobodo vere in svetovnega nazora, na ločenost Cerkve in države, na zgodovinskost uresničevanja odrešenja. Oboje, presežnost in omejenost, zaznamuje Mahničevo mesto in vlogo v naši narodni zgodovini in pomaga katoličanom pri razločevanju njihove vloge v njej.

dr. Saša Ilijić

SLUGA BOŽJI BISKUP ANTUN MAHNIĆ, NA PUTU ZA OLTAR (Božji služabnik škof Anton Mahnić na poti na oltar)

Krčka biskupija pastoralnu je godinu 2019./2020. posvetila 100. obljetnici rođenja za nebo (obljetnica smrti) sluge Božjega biskupa Antuna Mahnića. Postulatura sluge Božjega koja vodi postupak za njegovu beatifikaciju i kanonizaciju odlučila se ovo obilježavanje Mahnićeve smrti nazvati: rođenje za nebo (Dies natalis). Naime, život Sluge Božjega otkriva nam čvrstu usmjerenost ka vječnosti kojoj je kroz svoj neumorni svećenički i biskupski život usmjeravao vjernike Slovenije i Hrvatske, posebno mlade.

Predstavljamo svetački život i korake do oltara sluge Božjega. Već je nakon smrti sluge Božjega biskupa Antuna Mahnića, o. Ignacije Radić, Mahnićev ispovjednik i suradnik govorio o njegovoj svetosti i spremao materijale ne bi li isti išli upravo prema otvaranju postupka za proglašenje svetim. U svojoj će knjizi Biskup Mahnić 1940. godine Radić poticati i svoju subraću a posebno Mahnićeve mlade da mole Blaženu Djevicu Mariju ne bi li ona kod svoga Sina Isusa isprosila da Sveta i nepogrješiva Crkva savije oko glave Tvojega Oca (Mahnića), Učitelja i Vođe aureolu svetačke slave. I Mahnićeви nasljednici na tronu krčkih biskupa: biskup Srebrnić, Zazonović, Bozanić, Župan, Petanjak (aktulani biskup) trudili su se i trude da svijetli i svetački lik sluge Božjega bude dan Crkvi kao primjer i zagovornik.

Od smrti Sluge Božjega (1920.) pa sve do danas jasna je Mahnićeva svetačka prisutnost koja je došla do ponovnog jako izražaja 2002. godine kada je mons. Valter Župan, danas biskup u miru i spremnost franjevac Trećoredaca sa Ksavera, vratio u Krčku katedralu tijelo Mahnićevo. Tako počinje put definitivnog određenja prema pokretanju biskupijskog postupka, a kao potvrda svemu, na

grobu su sluge Božjega osvanule pločice zahvale i svjedočanstva uslišanja, kao i mnogi tihi molitelji.

Nakon što je dobivena suglasnost zagrebačkog nadbiskupa da se proces otvori u Krku, a ne u Zagrebu mjestu Mahnićeve smrti, proces je otvoren svečanom sjednicom u krčkoj katedrali, 14. prosinca 2013. godine i još je u tijeku.

Študijski center za narodno spravo

Katoliški inštitut
Fakulteta za pravo in ekonomijo

Catholic Institute
Faculty of Law and Economics